

Hematitt og pyritt fra Toten

Av Terje Karstensen

Noen skarve kilometer sydøst for bygdesenteret Skreia, i skråningene opp mot Totenåsen ligger et spennende, lite funnsted. Bergrunnen er kalkstein som stammer fra den kaledonske fjellkjededannelsen, men den ser ut til å være ganske omdannet.

I 2011 fant jeg pyritt og hematitt på sprekker og i løsmasser i forbindelse med en liten veiskjæring. Det var intet spektakulært å rapportere, men ganske mye matriale ble samlet inn i løpet av sommeren allikevel.

Så kom vinteren og med den - tid for å studere og preparere sommerens funn. Det ble noen få pene prøver med hematitt og mange stuffer med pyritt som dessverre

var godt igang med å bli til goethitt. Men de var jo veldig interessante på sitt eget vis, disse pyrittstoffene... Etter nærmere studier ble det tydelig at dette måtte da være drusematriale!

Så i år ble det etterhvert lange og gode dager i den vesle veiskjæringen, særlig da drusa ble lokalisert bak et tynt lag av jord og sand. Etterhvert som gravingen har tiltatt, har den foreløpig vist seg å være ca. 2x1,5m og litt over en meter dyp.

Hulrommet er fylt med krafing oksiderte masser, en salig blanding av gul og rød jord, brun og svart leire, løse pyrittkrystaller, hematitt og kvarts. Langs veggen på venstre side av drusa sitter pyritt delvis

Øvre deler av drusa delvis utgravd. Det meste av matrialet er kraftig forvitret, men enkelte steder er det brukbare ting. Foto: Rune Larsen.

omdannet til goethitt i matriks. På høyre side er det hematitt i mer eller mindre forvitrede rosetter. Noen knoller av kalsitt i tillegg til avtrykk av forlenget forsvunne krystaller, tyder på at kalsitten en gang har fylt hele hulrommet.

I disse gjenstående knollene av kalsitt er det blanke, fine pyritter opptil 2-3 cm. (pentagondodekaeder). De så langt beste stoffene er vakre hematittrosetter opptil 3-4 cm. På noen få av hematittstoffene er det funnet klare, brune krystaller på ca. 1mm. Disse krystallene er en blanding av anatas og titanitt.

Det forekommer også små kvartskrystaller som hverken er mange eller spesielt flotte, men en liten stoff med japanertvillinger er funnet (xl=0,5cm).

Hematittstoff rett fra drusa. Foto: Rune Larsen.

Samme hematittstoff etter mye vask. Rosetten er ca 3 cm i diameter. Foto: Rune Larsen.

Pyritt i kalsitt. Største krystall er ca 2cm.

TIL SALGS

ANDRADITT fra Kalkovnen, Grua

En utenlands bekjent samlet denne flotte stoffen på hele 20x20x15 cm for nesten 35 år siden og ønsker nå å selge den.

Er du interessert, så kontakt Thor på kts@halden.net / tlf. 90664992

